
Lungesykdommer blant voksne i Botswana

DOKTORAVHANDLINGER

TORE W. STEEN

Email: Torewsteen@hotmail.com

Fylkeslegen i Vest-Agder

Serviceboks 506

4605 Kristiansand

Ved forrige århundreskifte var tuberkulose antakelig en sjelden sykdom i Botswana. I dag er insidensen av tuberkulose i landet blant de høyeste i verden. Historisk skyldes dette i stor grad migrasjon av mannlig arbeidskraft til gruveindustrien i Sør-Afrika. Arbeiderne ble smittet i gruvene og brakte smitten tilbake til hjemlandet. De siste ti år har HIV-epidemien bidratt sterkt til økt tuberkuloseforekomst. Botswana har nå verdens høyeste HIV-prevalens.

I en delstudie ble HIV-forekomst, og dødelighet i relasjon til HIV-status, undersøkt blant tuberkulosepasienter. Ettårsdødelighet blant HIV-positive var langt lavere enn det som til da var beskrevet fra andre afrikanske land. Dette må tilskrives et velfungerende tuberkuloseprogram.

I en annen studie ble diagnostikk av lungetuberkulose beskrevet. Årsaker til forsinket diagnose lå i hovedsak i helsesektoren. Den vanligste årsak til forsinkelse var manglende undersøkelse av ekspektorat. Bruk av tradisjonell medisin bidro i mindre grad til forsinkelser. Som ledd i samme studie ble pasientenes helsesøkende atferd beskrevet. Mange pasienter velger tradisjonell behandling parallelt med, eller i forløpet av, moderne tuberkulosebehandling. Pasienter ser i stor grad moderne behandling som symptomatisk, mens den tradisjonelle behandlingen oppfattes som kausal.

En tredje studie ble utført blant tidligere gruvearbeidere som hadde arbeidet i Sør-Afrika. Blant disse ble det funnet høy forekomst av både silikose og gjennomgått tuberkulose. Oppfølging har vist at det er mulig for flere av disse mennene å oppnå yrkesskadeerstatning fra den sørafrikanske gruveindustrien. En sammenlikning mellom studien i Botswana og en liknende studie i Sør-Afrika viste at forholdsvis flere av sørafrikanerne oppnådde erstatning. Dette skyldtes større tuberkuloseforekomst i det sørafrikanske materialet, samt bedre organisert oppfølging. Klare svakheter er blitt identifisert i det sørafrikanske

erstatningssystemet. På bakgrunn av disse undersøkelsene er arbeidet med å påvise silikose og fremme søknader om yrkesskadeerstatning for tidligere gruvearbeidere nå blitt satt i system i Botswana.

En fjerde studie beskriver sykkelighet og dødelighet av lungesykdommer, vesentlig basert på nasjonal statistikk. Både tuberkulose og pneumoni har vist en sterkt økende insidens siste tiår. Disse to sykdommene var årsak til 24 % av voksendødsfall i helseinstitusjon i 1997. Tuberkuloseinsidensen ble fordoblet mellom 1991 og 1998. Letalitet blant innlagte pasienter med pneumoni ble seksdoblet mellom 1986 og 1997. Alt dette har klar sammenheng med HIV-epidemien. Astma, kronisk obstruktiv lungesykdom og lungekreft ser derimot ut til å ha hatt en stabil forekomst gjennom de siste 20 – 30 år, og er forholdsvis sjeldne som dødsårsaker.

- *Avhandlingens tittel*
- Adult lung health in Botswana
- *Utgår fra*
- Avdeling for mikrobiologi og immunologi
- Gades Institutt
- Haukeland Sykehus
- og
- Nordiska Hälsovårdshögskolan
- Göteborg
- *Disputas 6.4. 2001*
- Universitetet i Bergen

Publisert: 30. mars 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.